

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

שם השיעור - מיהו נביא אמת? משמעות הנבואה לשיח הפוליטי

שם המרצה (כתובת דוא"ל) – תמיר גרנות

משנה, סנהדרין, יא, ה

(ה) נביא השקר המתנבא על מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו, מיתתו בידי אדם. אָבֵל הַפּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ, וְהַמּוֹתֵר עַל דְּבָרֵי הַנְּבִיא, וְנְבִיא שֶׁעֲבַר עַל דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ, מִיתָתוֹ בְּיַד שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יח) אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעַמּוֹ:

בבלי, סנהדרין, פט ע"א

המתנבא מה שלא נאמר לו כגון חנניה בן עזור דקאי ירמיה בשוק העליון וקאמר כה אמר ה' [צבאות] הנני שובר את קשת עילם נשא חנניה קל וחומר בעצמו מה עילם שלא בא אלא לעזור את בבל אמר הקדוש ברוך הוא הנני שובר את קשת עילם כשדים עצמן על אחת כמה וכמה אתא איהו בשוק התחתון אמר כה אמר ה' וגו' שברתי את עול מלך בבל אמר ליה רב פפא לאביי האי לחבירו נמי לא נאמר אמר ליה כיון דאיתיהיב קל וחומר למידרש כמאן דאיתמר ליה דמי.

ירושלמי, סנהדרין, נו ע"ב

גמ' המתנבא מה שלא שמע כצדקיה בן כנענה ומה שלא נאמר לו כחנניה בן עזור. רבי יהושע בן לוי אמר חנניה בן עזור נביא אמת היה אלא שהיה לו קיבוסת והיה שומע מה שירמיה מתנבא בשוק העליון ויורד ומתנבא בשוק התחתון. אמר חנניה בן עזור כל סמא דמילתא לא דא היא אלא לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם. וכל ימיו של מנשה אינן אלא חמשים וחמש שנה צא מהן עשרים שנה שאין ב"ד של מעלה עונשין וכורתים ושתיים של אמון ושלישים ואחד של יאשיהו הדא היא דכתי' ויהי השנה ההיא בראשית ממלכת צדקיהו מלך יהודה בשנה החמישית בחדש החמישי אמר אלי חנניה בן עזור הנביא אשר מגבעון בית ה' לעיני הכהנים וכל העם לאמר כה אמר ה' אלהי צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי את עול מלך בבל בעוד שנתים ימים אני משיב אל המקום הזה את כל כלי בית ה' אשר לקח נבוכדנצר מלך בבל מן העיר הזאת ויביאם בבל. אמר לו ירמיה את אומר בעוד שנתים ימים אני משיב וגו' ואני אומר שנבוכדנצר בא ונוטל את השאר בבלה יובאו ושמה יהיו וגו'. אמר לו תן סימן לדבריך. א"ל אני מתנבא לרעה ואיני יכול ליתן סימן לדברי שהקב"ה אומר להביא רעה ומתנחם. ואתה מתנבא לטובה את הוא שאת הוא צריך ליתן סימן לדבריך. אמר לו לאו את הוא שאת צריך ליתן סימן לדבריך. אמר לו אין כיני הרי אני נותן אות ומופת באותו האיש השנה ההיא הוא מת כי סרה דבר על ה' והות ליה כן וימת חנניה הנביא בשנה ההיא בחדש השביעי. שנת אחרת היתה ותמר הכין. אלא מלמד שמת בערב ראש השנה וצוה את בניו ואת בניו ביתו להסתיר את הדבר שיוציאוהו אחר ראש השנה בשביל לעשות נבואתו של ירמיה שקר:

בבלי, סוטה, מא ע"א

משנה פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה שנאמר מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת נותנה לסגן והסגן נותנה לכהן גדול וכהן גדול נותנה למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד ושבוהו חכמים וכשהגיע ללא תוכל לתת עליך איש נכרי זלגו עיניו דמעות אמרו לו אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה

.... שם ע"ב: תנא משמיה דרבי נתן באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כליה שהחניפו לו לאגריפס.

אמר ר' שמעון בן חלפתא מיום שגבר אגרופה של חנופה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך.

דרש ר' יהודה בר מערבא ואיתימא ר' שמעון בן פזי מותר להחניף לרשעים בעולם הזה שנאמר לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל דבעולם הזה שרי.

ר' שמעון בן לקיש אמר מהכא כראות פני אלהים ותרצני.

ופליגא דרבי לוי דאמר רבי לוי משל של יעקב ועשו למה הדבר דומה לאדם שזימן את חבירו והכיר בו שמבקש להורגו אמר לו טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי בבית המלך אמר ידע ליה מלכא מיסתיפי ולא קטיל ליה אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם שנא' וחנפי לב ישימו אף ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת שנאמר לא ישועו כי אסרם: .... **ואמר רבי אלעזר כל המחניף לחבירו סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל ביד בניו ואם אינו נופל ביד בניו נופל ביד בניו שנא' ויאמר ירמיה לחנניה אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך וכתוב ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל פקידות ושמו יראה בן שלמיה בן חנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הכשדים אתה נופל ויאמר (לו) ירמיהו שקר אינני נופל אל [על] הכשדים וגו' וכתוב ויתפש ירמיהו ויביאהו אל השרים ....**

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

ערבי נחל (ר' שלמה אייבשיץ) פרשת ואתחנן

כי כבר אפשר שהנביא יהיה נביא אמת ויכזב בשום פעם בבחירת עצמו, ולא מצד הנבואה, כי לא איש אל ויכזב, וכמו שקרה לחנניה בן עזר שמתחלה היה נביא אמת ואח"כ כזב בשבירות המוטות מעל צואר ירמיהו, ולזה נענש כמבואר בירמיהו (כח').

ליקוטי מוהר"ן תנינא טו (לר"נ מברסלב)

אלו המתפארים עצמן בשקר בגדולות ונפלאות, וכאלו אין שום דבר נמנע מהם, והכל בידם, ויש מהם שיהם מנהיגי הדור הנה עקר פחם וניקתם הוא רק מהצדיקים הגדולים. כי יש צדיקים אמתיים גדולים במעלה, ויש להם פה קדוש, ודרךם לדבר גדולות ונפלאות, והם באמת יכולים לעבד ה' בכל דבר שבעולם: באכילה ושתיה ושאר דברים. וכמוכא בכונות, 'ש'לפ'עמים ממתיקין דינים על - ידי אכילה ושתיה'. ויש צדיקים אמתיים, שיכולין לעשות פדיון על - ידי אכילתם וכי'צא. ומחמת ההתפארות של אלו הצדיקים הגדולים שי'צא מפיהם הקדוש, מזה בא, ש'נמצאים צבועים שקרנים, שמתדמים עצמן קוף, ומתפארים עצמן גם כן ממש באלו הלשונות של התפארות, שי'צא מפה קדוש של הצדיק האמת. וכעין שמצינו בנביאים, שי'רמיה היה מתנבא בשוק העליון: "הנני שבר את קשת עילם" וכו' (ירמיה מ"ט), וחנניה בן עזר, נביא שקר, היה מתנבא בלשון זה ממש להפך, (סנהדרין פט) כמו - כן מתנהג עכשו כנ"ל:...

כמו ש'נמצא, שיש אנשים שי'ושבים מעטפים בטלית ותפלין כל היום, והם צבועים...

ליקוטי מוהר"ן תנינא כב

בענין ההכנעה טועים העולם הרבה כי הלא כמה אנו מיגעין עצמנו בעבודות ובתפלה כדי לצאת ממחין דקטנות למחין דגדלות, ואם - כן אי אפשר שיהיה ההכנעה בפשיטות, כי אם - כן הוא נכנס לקטנות, ועל - כן בהכרח שיש בזה דעת. ועל - כן לאו כל אדם יכול להיות ענו כראוי, רק משה רבנו, עליו השלום, הוא היה "ענו מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר י"ב). ורבותינו, זכרונם לברכה, קראו לענוה שאינו כראוי חנפה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סוטה מא): על ירמיה הנביא, שהיה ענו נגד הנביא - שקר חנניה, ואמר לו בהכנעה: אמן, כן יעשה ה'; ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה, על זה: 'כל המחניף וכו' לסוף נופל ביד בנו' וכו':

מי השילוח, א, 'קדושים' (ר' מרדכי יוסף ליינר מאיז'ביצא)

ואלהי מסכה לא תעשה לך מסכה היא דבר הניתך ממתכות שלא יוכל לזוז ולהתנענע וגם באדם ימצא שירגיל א"ע בהנאת עוה"ז אף בהנאה קטנה עד שלא יוכל לפרוש ממנה זה יקרא מסכה. וע"ז צוה הש"י לנו שלא נאמר שאנו מורגלים בדב' שלא נוכל לפרוש רק בכל דבר הנא' שיגיע לאדם צריך לסלק א"ע מכל נגיעותיו, ובאם אחר סילוק והסר' נגיעותיו עוד ישא' לו זה החשק אז ידע בברור כי מאת ה' היא כמו שמצינו בירמיה הנביא ע"ה ששאלו לו האנשים באם ישובו למצרים והוא התרה בהם שישמעו לדבריו והבטיחו לו שלא יסורו מדבריו ימין ושמאל. ואח"כ כאשר אמר להם שלא ישובו אמרו לו בורך בן נריה מסית אותך (ירמיה מ"ב). וזה לא ה' מפני שחשדו אותו שלא אמר להם מפי הש"י רק מדעתו כי ה' מוחזק אצלם לנביא ה', וגם כי דבר כזה לא היה נכתב בדברי תורה. אך חשדו אותו כי מאהבתו לברוך בן נריה רוצה שישארו בא"י, כי רצה שברוך ישיג נבואה וכל התחלת השגות נבואה אינו רק בא"י כידוע, ומחמת אהבתו היא נוגע לדבר הזה ונדמה לו שגם רצון הש"י נוטה לזה, כי גם בנבואה צריך בירר גדול אם הוא אמתיות מאת הש"י, כמו שמצינו בירמיה עצמו בשעה שהי' חבוש בבית האסורים והי' לו נבואה שיקנה השדה מאת חנמאל בן שלום דודו ואח"כ כאשר בא חנמאל בן שלום דודו ואמר, לו שיקנה מאתו השדה אז אמר ודע כי דבר ה' היא (ירמיה ל"ב), משמע שעד עתה הי' מסופק בדבר אם היא מאת ה' פן היא ביען כי רצונו לקנות השדה לכן ידמה לו שגם רצון ה' היא לזה וזה נקרא מסכה היינו עקשות ברצון אחד, לכן צריך האדם לברר א"ע בכל עניניו ולהסיר מאתו כל נגיעותיו וגם ירמיה בירר א"ע אח"כ שנאמר ויהי מקץ עשרה ימים השיב להם שלא ישובו ואמר להם אם שוב תשובו בארץ הזאת (ירמיה מ"ב), והי' לו נבוא' שברוך לא ישיג עוד נבואה כמ"ש כה תאמר אלי' כו', ואתה תבקש לך גדולות (ירמיה מ"ה), ובריר והוכיח צדקו לעינים כי עוד לא נמצא בו נגיעה לברוך כי ברוך לא ישיג עוד נבואה, כי כל השפעות נבואה לנביאים אינו רק בשביל ישראל ובשעה שישראל בגלות אין הנבואה שורה על הנביאים, ואף שנכתב המאמר הזה קודם אין מוקדם ומאוחר בתורה: